

Употреба сигурносних појасева на подручју Републике Српске у току 2016. године,
- резултати истраживања.

АМС РС и ауто мото друштва, у току 2016. године, у оквиру кампање „Вежи се због оних које волиш“, спровели су истраживање понашања корисника путничких и теретних возила и ставова возача о прихватању и употреби сигурносних појасева на подручју Републике Српске. У току 2016. године истраживање се проводило у два дијела, прије и после проведених превентивних и репресивних активности. Циљ провођења истраживање био је сагледавање постојећег стања степена употребе сигурносног појаса код возача, сувозача и путника на задњим сједиштима у путничким аутомобилима, као и возача и сувозача у теретним возилима, ради његовог побољшања, као и праћење ефеката проведене кампање и репресивних активности у току 2016. године. Истраживање је проведено на одређеним локацијама на путевима у насељу, ван насеља и аутопуту.

Метод истраживања који је кориштен како би се добио степен употребе сигурносног појаса јесте непосредно опажање на терену. Ставовe возача о прихватању и употреби сигурносног појаса добили смо методом анкете возача.

Употреба сигурносних појасева једна је од најефикаснијих мјера смањења стопе страдања у саобраћају. Употребом пасивних елемената безбједности, сигурносних појасева уз ваздушне јастуке и наслоне за главу, као и сигурносних заштитних система за дјецу ублажавају се посљедице саобраћајних незгода. Разним научно истраживачким радовима доказана је ефикасност употребе сигурносних појасева на смањење стопе страдања у саобраћајним незгодама. Сигурносни појасеви не утичу на број саобраћајних незгода, него као пасиван елемент безбједности возила ефикасно ублажавају посљедице саобраћајних незгода (смањење погинулих и повријеђених лица). Иако је употреба сигурносног појаса у Републици Српској прописана и обавезна (ЗООБС БИХ), како за возаче, тако и за остале путнике у возилу, постојећа техничка рјешења омогућавају избор корисницима возила да ли ће их користити или не. Одлука о употреби сигурносног појаса зависи од свијести корисника (возача и путника) у возилима.

На основу проведених истраживања у свијету, када чеони судар наступи при брзини од око 50 km/h, невезани путници бивају одбачени унапријед силом од око три и по тоне, и тада по правилу наступају тешке тјелесне повреде, а често и смрт. Ако корисници возила не користе сигурносне појасеве, постоји велика вјероватноћа да погину и претрпе тешке тјелесне повреде. Невезан путник или дијете на задњем сједишту возила је веома опасно за возача и сувозача. Постоји велика могућност да ће возач и сувозач погинути или претрпјети тешке тјелесне повреде када тјело невезаних путника на задњем сједишту удари у њих.

У земљама које су успоставиле ефикасан и одржив систем управљања безбједношћу саобраћаја (Шведска, Велика Британија, Холандија, Њемачка, Аустрија, САД и др.) забиљежен је врло висок проценат коришћења сигурносних појасева (преко 90 %). Такође, код појединих развијених земаља (Њемачка, Велика Британија, Аустралија) проценат коришћења сигурносних појасева на задњим сједиштима креће се и до 90 %. У Извјештају Свјетске здравствене организације о стању безбједности саобраћаја наведено је да се употребом сигурносних појасева на предњим сједиштима ризик од смртог повређивања смањује до 50%, а на задњим сједиштима до 75%.

Праћење и оцјењивање стања безбједности саобраћаја раније се вршило само на основу броја саобраћајних незгода и њихових посљедица. Овакав вид праћења и оцјењивања стања безбједности саобраћаја не нуди довољан увид у факторе који утичу на ниво безбједности саобраћаја, укључујући и оне које се могу контролисати, те не пружа поуздане информације о постојећем стању, као и о предузимању адекватних мјера и активности. Помоћу индикатора безбједности саобраћаја омогућено је и праћење ефикасности реализованих мјера и активности.

Употреба сигурносних појасева у Републици Српској – резултати мјерења 2016. године

Истраживањем су обухваћени возачи, сувозачи и путници на задњим сједиштима у путничким аутомобилима, односно њихово стварно понашање са аспекта употребе сигурносних појасева. У теретним возилима употреба сигурносних појасева анализирана је код возача и сувозача.

Циљ истраживања био је утврђивање степена употребе сигурносних појасева, прије и после спроведених превентивних и репресивних активности. У истраживању је кориштен метод посматрања (непосредно опажање возача и путника у возилу на терену). Метод посматрања (непосредног опажања на терену) заснован је на бројању и евидентирању возача и путника у возилу који су користили појасеве у војњи чиме се добио степен употребе сигурносних појасева у Републици Српској, у путничким и теретним возилима, прије и после кампање.

Први дио истраживања (прво бројање) извршено је прије проведене кампање, како би се утврдио постојећи степен употребе сигурносног појаса код корисника путничких возила (возача, сувозача, путника на задњем сједишту) и теретних возила (возача и путника). Други дио истраживања (друго бројање) вршено је после проведене кампање и репресивних активности, како би се уочили ефекти проведених мјера.

Времена опажања на терену бирана су тако да обезбједе репрезентативност узорка, односно да се добију довољно велики узорци. Мјерење је обављено у дневним условима саобраћаја, пријеподне (од 08,00 до 10,00) и поподне (од 14,00 до 16,00). За бројања су одабрани уторак и четвртак.

Мјерење употребе појаса вршено је на мјерним мјестима гдје се возила спорије крећу или стоје (раскрснице, бензинске пумпе и сл.)

Први дио истраживања (прво бројање) у току 2016. године провело се 12. и 14. априла 2016. године. У току првог бројања опажено је 32031 возила, укупно на свим локацијама опажања (насеља, ван насеља и аутопут). На терену је опажено 32031 возача, 14981 сувозача и 7990 путника на задњем сједишту. У насељу су прикупљени подаци о употреби појаса од 16865 возача (16865 возила), 6951 сувозача и 3624 путника на задњем сједишту. Ван насеља су прикупљени подаци о употреби безбједносног појаса код 14386 возача (возила), 7610 сувозача и 4135 путника на задњем сједишту. На аутопуту опажено је 780 возила (возача), 420 сувозача и 231 путник на задњем сједишту. Опажено је и 6552 теретних возила за које се евидентирала употреба/неупотреба сигурносних појасева код 6552 возача и 1244 путника.

Након првог дијела истраживања спроведена је једномјесечна кампања (превентивне активности), те повремене репресивне активности које су се проводиле све до септембра 2016.

Други дио истраживања проведен је 4. и 6. октобра 2016. године. У другом дијелу истраживања (друго бројање) опажено је 27967 возила (возача), 12660 сувозача и 6994 путника на задњем сједишту. У насељу су прикупљени подаци о употреби безбједносног појаса од опажених 14176 возила. У њима је евидентирано 14176 возача, 5924 сувозача и 3262 путника на задњим сједиштима. Ван насеља евидентирано је 13371 возило у којима је опажено 13371 возач, 6553 сувозача и 3664 путника на задњем сједишту. На локацијама на аутопуту евидентирано је 420 возила, односно 420 возача, 183 сувозача и 68 путника на задњем сједишту. У току другог бројања опажено је 7750 теретних возила за које се евидентирала употреба/неупотреба сигурносних појасева код 7750 возача и 1533 путника.

Резултати употребе сигурносних појасева код корисника путничких возила

Употреба сигурносних појасева код возача (укупно насеље, ван насеља и аутопут)

У току 2016. године анализирајући податке добијене непосредним опажањем возача на терену (укупно путеви у насељу, ван насеља и аутопут), прије проведене кампање, добијено је да сигурносни појас користи 48 % возача у току вожње на путевима Републике Српске. Након проведене једномјесечне кампање и повремених репресивних активности, те након извршеног другог бројања, забиљежено је да 47 % возача користи безбједносне појасеве (график 1). Спроведена кампања (превентивне и репресивне активности) у току 2016. године није утицала је на повећање употребе сигурносних појасева код возача (укупно локације у насељу, ван насеља и аутопут) у односу на резултате са првог бројања.

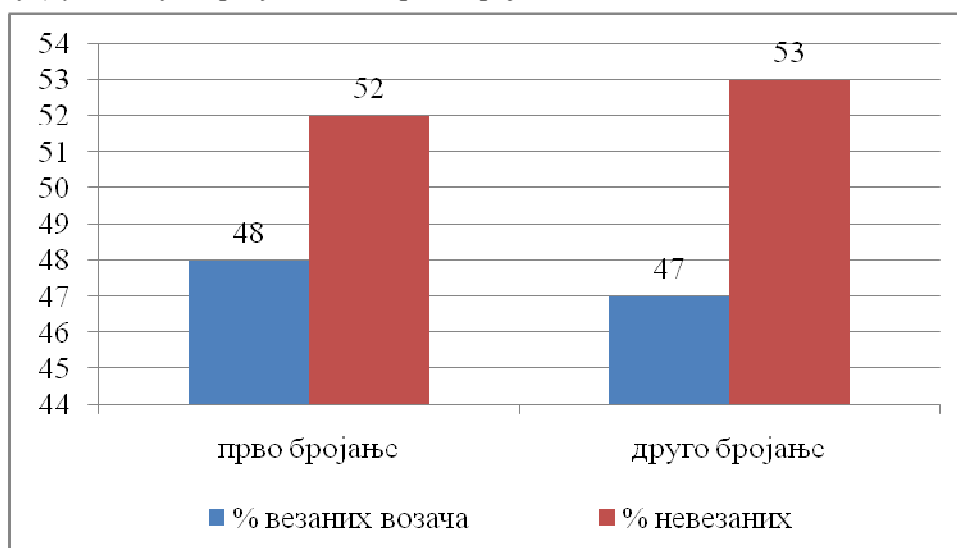

График 1. Процентуална расподела употребе сигурносних појасева код возача (укупно све локације опажања) након првог и другог бројања у току 2016. године

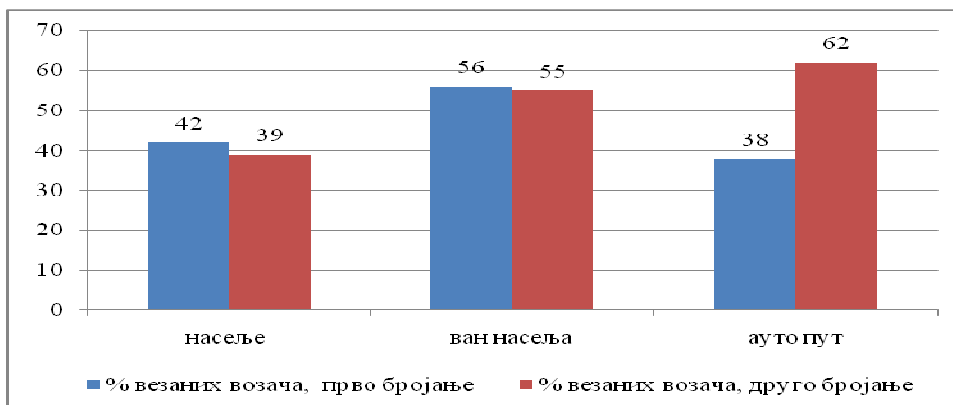
Табела 1. Приказ полне структуре узорка и процентуалне употребе појаса код опажених возача од 2012. до 2016. године

возачи		прије кампање			после кампање		
		мушко	женско	укупно	мушко	женско	укупно
2012. год	број опажених	24136	4628	28764	19741	3763	23504
	везаних (%)	35.56	56.14	38.87	47.26	67.18	50.45
2013. год	број опажених	30886	6152	37038	29208	5356	34564
	везаних (%)	42.09	58.44	44.81	44.75	62.7	47.53
2014. год	број опажених	24231	4780	29011	22799	4013	26812
	везаних (%)	39.87	59.18	43.05	46.8	62.75	49.18
2015. год.	број опажених	23763	4857	28620	24094	5267	29361
	везаних (%)	45.52	63.25	48.53	47.49	67.63	51.1
2016. год.	број опажених	26426	5605	32031	22897	5070	27967
	везаних (%)	45.59	63.44	48.42	43.53	61.58	46.80

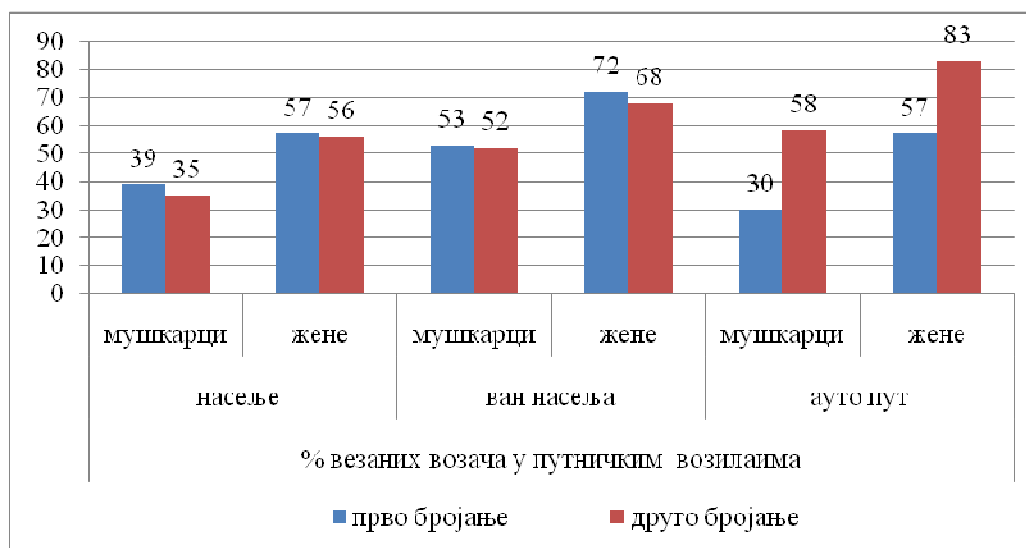
Анализирајући резултате добијене непосредним опажањем возача, посматрано по локацијама опажања и по полу (табела 1.) у току 2012. 2013. 2014., 2015. и 2016. године уочено је да возачи мушког пола мање користе сигурносне појасеве, у односу на возаче женског пола. Код

возача женског пола стопа употребе појаса је већа на путевима у насељу, ван насеља и аутопуту у односу на возаче мушког пола (график 3).

Анализом резултата употребе сигурносних појасева код возача у току 2016. године уочено је да сигурносни појас у насељу користи мање возача у односу на локације ван насеља. Разлози веће употребе појасева на путевима ван насељених мјеста код возача (и код мушкараца и код жена) могу се наћи у већим брзинама кретања њихових возила и у дужим релацијама путовања (график 2).

Грџфик 2. Процентуална расподела везаних и невезаних возача сигурносним појесем а подјељено по локацијама (у насељу, ван насеља и на ауто-путу)и полу, након другог бројањау току 2016. године

Грџфик 3. Процентуална расподела везаних и невезаних возача сигурносним појесем подјељено по локацијама (у насељу, ван насеља и на ауто-путу)и полу, у току 2016. године

Употреба сигурносних појасева код сувозача (укупно насеље, ван насеља и аутопут) за 2016. годину

Обрадом резултата са првог бројања, у току 2016. године, на узорку од 14 981 сувозача (одрасли и дјеца), добијено је да 52 % користи сигурносни појас, укупно на свим локацијама опажања, на путевима, у Републици Српској (график 4)..

Након извршеног другог бројања, на узорку од 13542 сувозача (одрасли путници и дјеца), те обраде резултата добијено је да 50 % користи сигурносни појас, на свим локацијама опажања (график 4). Проведене мјере нису утицале на повећање употребе сигурносног појаса.

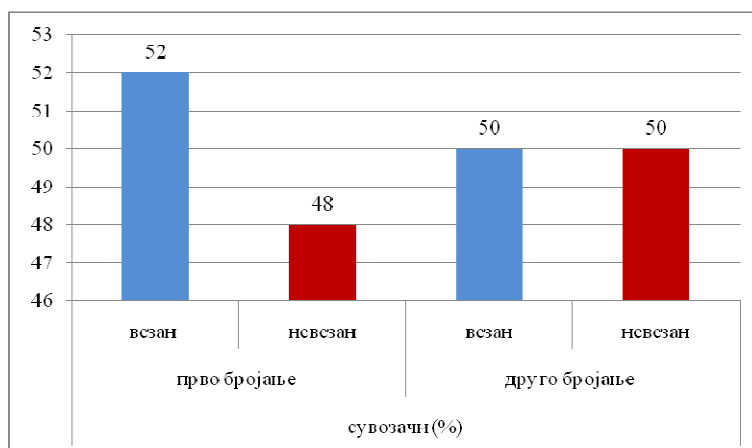

График 4. Процентуална расподела употребе сигурносних појасева код сувозача у току 2016. године

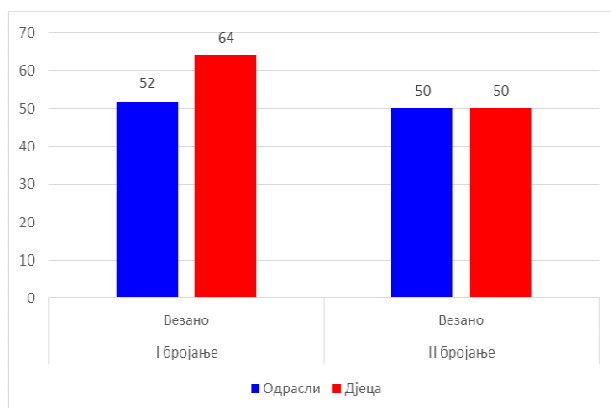

График 5. Процентуална расподела употребе сигурносних појасева код одраслих и дјеце на мјесту сувозача

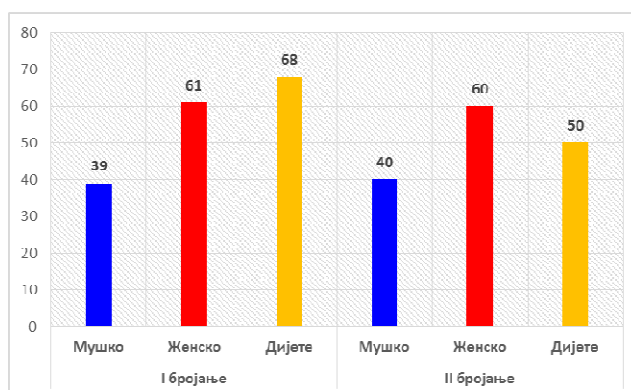

График 6. Процентуална расподела употребе појасева код сувозача, мушко и женско и дјеца након другог бројања

У току 2016. године, као и у претходним годинама када су вршена истраживања, сувозачи мушког пола су мање склони коришћењу сигурносних појасева у односу на сувозаче женског пола (график 6. табела 2.). Сувозачи женског пола, као и возачи женског пола имају изграђенији став о значају употребе сигурносног појаса током вожње у односу на сувозаче и возаче мушког пола.

Табела 2. Приказ структуре узорка и процента употребе појаса код опажених сувозача

сувозачи		прије кампање				после кампање			
		мушко	женско	дијете	укупно	мушко	женско	дијете	укупно
2012. год	број опажених	5150	5499	425	11074	4205	4473	231	8909
	везаних (%)	32.97	41.66	9.18	36.37	45.3	58.75	23.38	51.49
2013. год	број опажених	6898	7422	528	14848	6351	6982	450	13783
	везаних (%)	42.26	55.83	31.06	48.65	43.36	61.76	47.11	52.8
2014. год	број опажених	5479	5163	346	10988	5087	5169	308	10564
	везаних (%)	38.82	51.6	29.19	44.52	45.11	59.86	44.81	52.32
2015. год	број опажених	6128	6313	323	12764	6440	6751	351	13542
	везаних (%)	42.12	60.62	50.77	51.49	42.11	62.52	51.85	52.54
2016. год	број опажених	7485	7006	490	14981	6432	5825	403	12660
	везаних (%)	42.89	61.53	64.08	52.30	40.39	60.39	49.63	49.89

Употреба сигурносних појасева на предњим сједиштима (укупно код возача и сувозача) у току 2016. године износила је 50 % прије проведене кампање и репресивних активности, а након предузетих мјера 48 %.

На основу резултата добијених по локацијама опажања у току 2016. године, уочено је да је проценат коришћења сигурносног појаса од стране сувозача, као и код возача, мањи у насељу него ван насеља. Такође, жене сувозачи на путевима у насељу, ван насеља и аутопуту више употребљавају појас у односу на сувозаче мушког пола (график 7.).

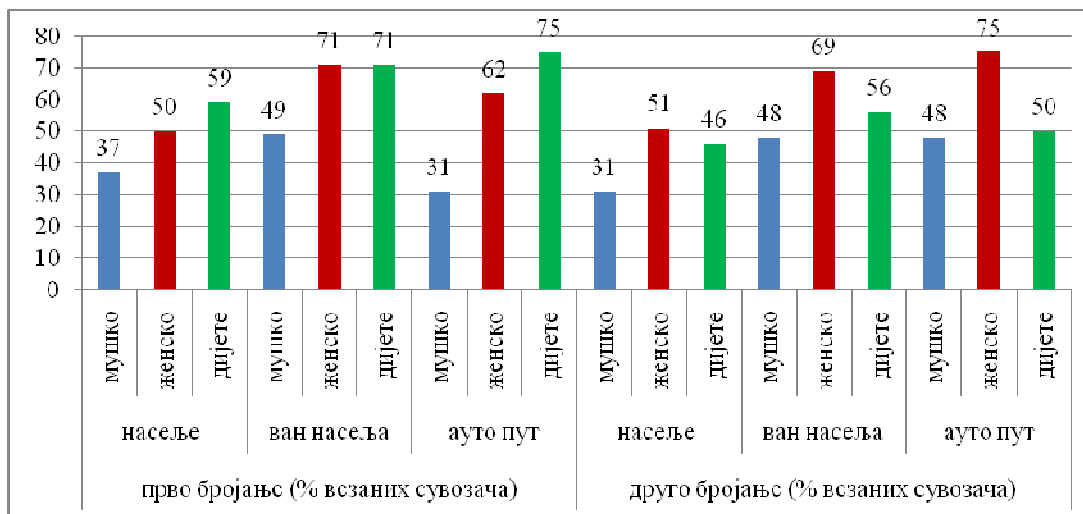

График 7. Приказ употребе сигурносног појаса код сувозача по локацијама (у насељу, ван насеља и на ауто-путу) и по полу, у току 2016. године

Употреба сигурносних појасева код путника на задњем сједишту (укупно насеље, ван насеља и аутопут) за 2016. годину

Методом опажања путника на задњем сједишту, након проведеног првог дијела истраживања, добијено је да сигурносни појас у току 2016. године користило само 8 % одраслих путника. Такође, и у току 2015. године степен употребе сигурносног појаса код ових путника износио је 8 %. Степен употребе сигурносних сједалица и појаса код дјеце, на задњем сједишту је 40 % након првог бројања (график 8).

Након проведених мјера и другог бројања, добијено је да сигурносни појас у току 2016. године користило 14 % одраслих путника. Степен употребе сједалица и сигурносног појаса код дјеце на задњем сједишту износио је након обраде резултата са другог бројања 39 %, те је остао на истом нивоу на ком је био прије предузетих мјера, односно на истом нивоу као и у току 2015. године.

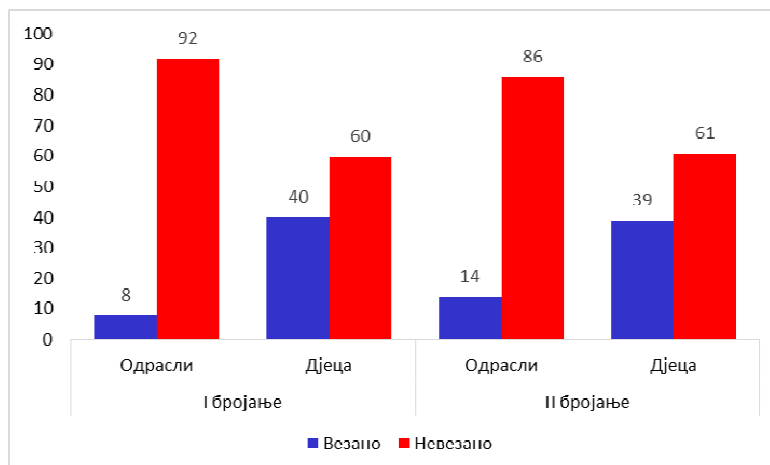

График 8. Процентуална расподела употребе сигурносних појасева код одраслих путника и дјеце, на задњем сједишту (укупно путеви у насељу, ван насеља и ауто пут) у току 2016. године.

Табела 3. . Приказ процента употребе сигурносног појаса од 2012. до 2016. год, код путника на задњем сједишту (укупно за све локације)

година	% употребе појаса		% употребе појаса након проведених репресивних и превентивних активности		Разлика % (+/-)	
	одрасли	дјеца	одрасли	дјеца	одрасли	дјеца
2012.	4	18	8	24	+ 4	+6
2013.	7	19	4	22	-3	+3
2014.	3	25	5	25	+2	+0
2015.	8	29	6	39	-2	+10
2016.	8	40	14	39	+6	-1

Табела 4. Приказ структуре узорка опажених путника на задњем сједишту (одрасли и дјеца) и процента употребе појаса/сједишта

задње сједиште		прије кампање				после кампање			
		мушко	женско	дијете	укупно	мушко	женско	дијете	укупно
2012. год	број опажених	1395	1389	1710	4494	1058	1056	1232	3346
	везаних (%)	4.09	3.17	18.36	9.23	5.76	9.66	24.27	13.81
2013. год	број опажених	1766	1787	2360	5913	1646	1781	2057	5484
	везаних (%)	5.83	7.55	18.64	11.47	3.77	5.17	21.73	10.96
2014. год	број опажених	1717	1382	1589	4688	1297	1261	1386	3944
	везаних (%)	2.1	3.62	24.92	10.28	3.7	6.26	25.11	12.04
2015. год	број опажених	2359	2208	2270	6837	2563	2671	2937	8171
	везаних (%)	6.32	10.78	28.81	15.23	4.68	8.05	39.19	18.19
2016. год	број опажених	2757	2518	2715	7990	2457	2102	2435	6994
	везаних (%)	5.73	9.61	39.52	18.44	4.60	9.23	38.56	17.82

Одрасла лица која се превозе као путници на задњем сједишту скоро уопште да не користе сигурносне појасеве у току вожње на путевима Републике Српске. Проведене кампање и репресивне активности у току 2012. 2013. 2014. 2015. и 2016. године нису оствариле значајније позитивне резултате на употребу појаса код одраслих путника на задњем сједишту.

На основу резултата добијених у току 2012. 2013. 2014. 2015. и 2016. године степен употребе сигурносног појаса код одраслих лица и сједишта/појаса код дјеце већи је на путевима ван насеља у односу на путеве у насељу.

Употреба сигурносних појасева/сједишта код путника на задњем сједишту (укупно одрасли и дјеца) у току 2016. године износила је 18 % и прије и након проведених превентивних и репресивних активности, односно остала је на истом нивоу као у току 2015. године.

Жене у улози возача, сувозача и путника на задњем сједишту, користе у већем проценту сигурносни појас у односу на мушкарце на истим позицијама, односно имају изграђенији став према значају употребе сигурносног појаса, како на путевима у насељу тако и на путевима ван насеља. Одрасли путници на задњем сједишту скоро да не користе појас, док код самих родитеља не постоји развијена свијест о значају безбједног превоза дјеце у сигурносним сједиштима или на посебним подметачима.

Резултати употребе сигурносних појасева код корисника теретних возила

АМС РС и ауто мото друштва су у оквиру наведене кампање, поред истраживања које се односило на употребу сигурносних појасева код возача и путника у путничким аутомобилима, проширили истраживање те мјерили и степен употребе сигурносног појаса код возача и путника који су се превозили у теретним возилима, на путевима Републике Српске. Мјерна мјеста

(локације), као и временски периоди у којима је вршено мјерење били су исти и за теретна и за путничка возила.

Употреба безбједносних појасева код возача (укупно насеље, ван насеља и аутопут)

Анализом употребе безбједносних појасева код возача теретних возила у току 2016. године укупно на локацијама у насељу, ван насеља (отворени пут) и аутопуту, добијено је након првог бројања, на узорку од 6552 возача, да безбједносни појас користи 32 % возача, док 68% возача га не користи у току вожње (график 9.).

Анализирајући податке добијене непосредним опажањем возача на терену након извршеног другог дијела истраживања (другог бројања) узимајући при томе у обзир укупан узорак од 7750 возача (на свим локацијама опажања), забиљежено је да 36 % возача користи сигурносни појас, док њих 64 % га не користи у току вожње (график 9). Употреба сигурносног појаса код возача теретних возила повећана је за +7 % након предузетих мјера.

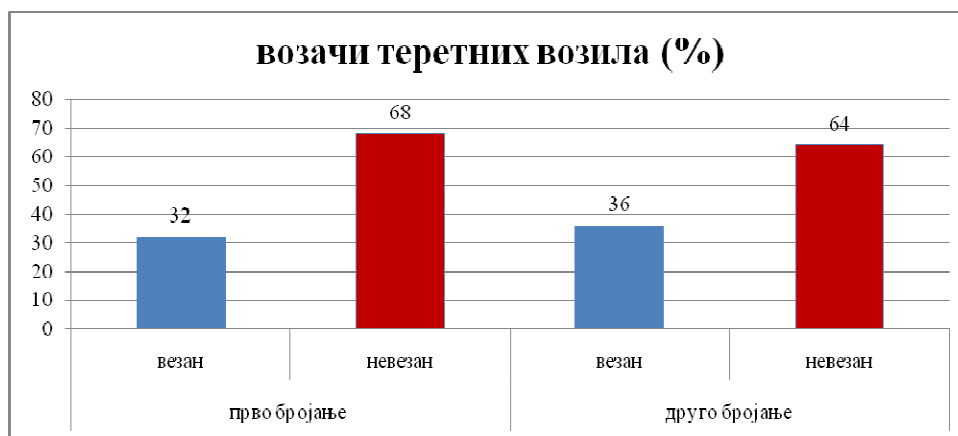

График 9. Процентуална расподела употребе сигурносних појасева код возача теретних возила (укупно све локације опажања) у току 2016. године

Табела 5. Приказ структуре узорка опажених возача теретних возила и процента употребе појаса

возачи		прије кампање			после кампање		
		мушко	женско	укупно	мушко	женско	укупно
2015.год.	број опажених	8411	94	8505	5320	108	5428
	везаних (%)	33.22	75.53	33.69	40.68	75	41.36
2016.год.	број опажених	6502	50	6552	7513	237	7750
	везаних (%)	31.57	54.00	31.75	35.33	65.82	36.26

Возачи женског пола теретних возила, као и возачи женског пола путничких возила у знатно већем проценту употребљавају сигурносни појас у току вожње у односу на возаче мушког пола.

Анализом употребе сигурносних појасева код возача теретних возила у току 2015. и 2016. године уочено је да сигурносни појас у насељу користи мање возача у односу на локације ван насеља-отворени пут (график 10.). Возачи на дијелу аутопута од 30 km (Гламочани –Чатрња) најмање употребљавају сигурносни појас (свега 4%), вјероватно због њихове претпоставке да их на том дијелу аутопута полиција неће казнити.

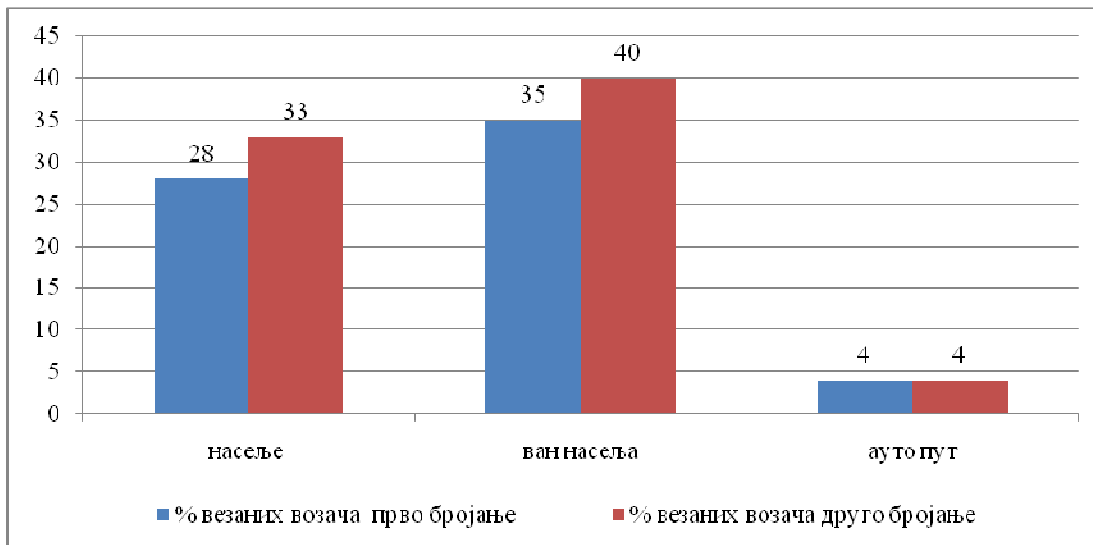

График 10. Процентуална расподела везаних возача теретних возила сигурносним појасевима подјељено по локацијама у насељу, ван насеља и на ауто-путу

Употреба безбједносних појасева код путника сувозача (укупно насеље, ван насеља и аутопут)

У току 2016. године, након првог мјерења употребе сигурносног појаса на узорку од 1244 путника-сувозача у теретним возилима износила је 32 %, укупно на свим локацијама опажања на путевим у Републици Српској. Након проведене кампање, степен употребе сигурносног појаса код путника-сувозача износио је 34 %, односно повећан је за 2 % у односу на постојеће стање.

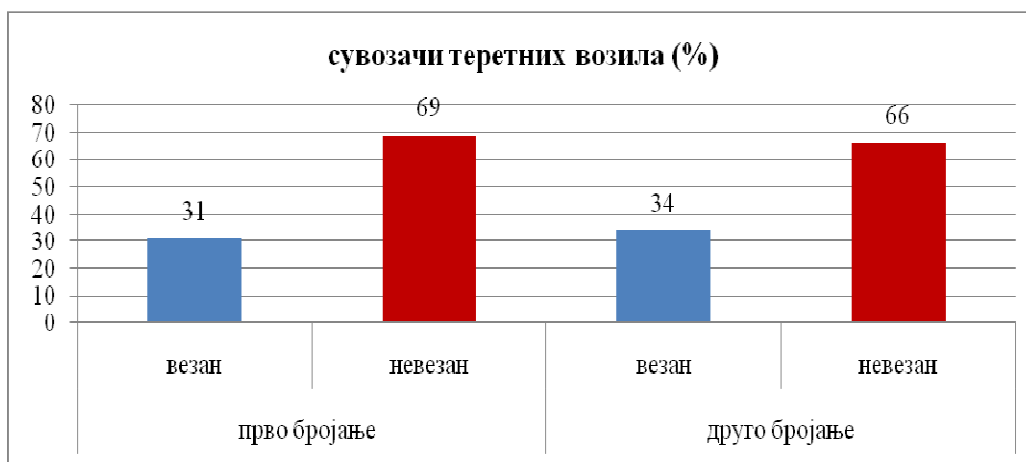

График 11. Процентуална расподела употребе сигурносних појасева код путника -сувозача у теретним возилима (укупно путеви у насељу, ван насеља и ауто пут) у току 2016. године

Табела 6. Приказ структуре узорка и процента употребе појаса код опажених сувозача у теретним возилима

сувозачи		прије кампање				после кампање			
		мушко	женско	дијете	укупно	мушко	женско	дијете	укупно
2015. год	број опажених	1570	298	1	1869	1004	256	4	1264
	везаних (%)	29.17	47.65	0	32.10	33.47	66.02	0	39.95
2016. год	број опажених	1058	186	0	1244	1225	305	3	1533
	везаних (%)	27.98	45.70	0	30.63	29.47	51.48	0	33.79

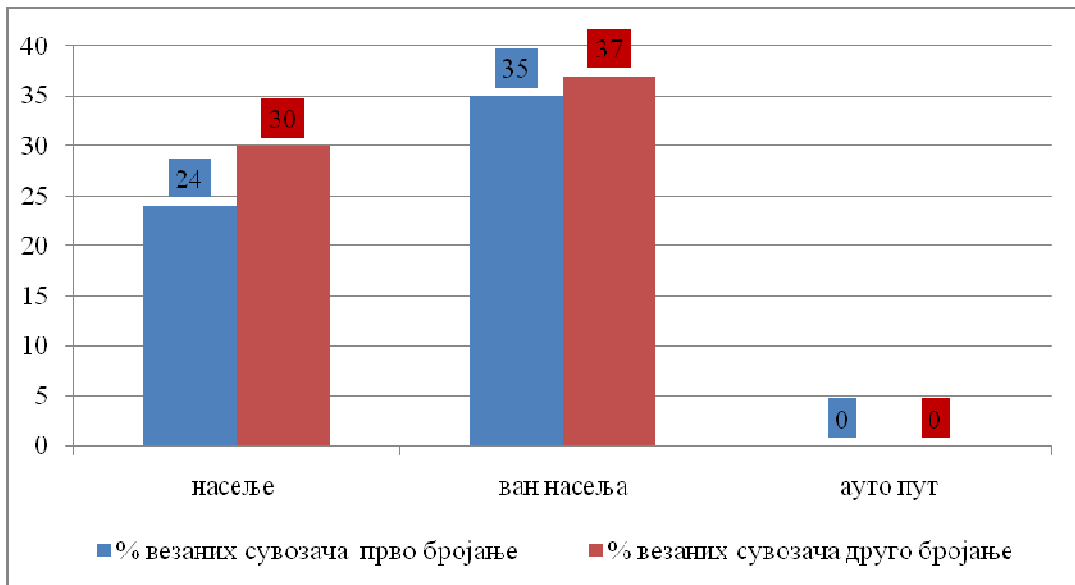

График 12. Процентуална расподела везаних сувозача у теретним возилима сигурносним појасевима подјељено по локацијама у насељу, ван насеља и на ауто-путу

На основу резултата добијених у току 2015. и 2016. године, степен употребе сигурносног појаса код сувозача у теретним возилима већи је на путевима ван насеља у односу на путеве у насељу, као и код путничких возила (график 12).

Жене путнице у теретним возилима знатно више употребљавају појасева у односу на мушкарце путнике (табела 6).